

Fra Mølle drift til Købmandshandel

Historien om to initiativrige og kendte personer i Nr. Vinge, tømrer, møller og købmand Christian Christensen og hustru mejerske Kirstine Christensen.

Oktober 2020

Christians slægt.

Christian er født i Vejrum 30/1-1875 af forældrene gårdmand Lauge Christensen og hustruen Christine Christensen begge fra Vejrum. Lauge var dekoreret for deltagelse i krigen 1848-1850 og har sandsynligvis deltaget i indmarchen i Fredericia efter sejren og familien stammer fra Tånum.

Kirstines slægt.

Kirstine er født 2/4-1876 i Hvidding af forældrene husmand Frederik Dreyer og hustru Ane Marie Mortensen datter af gårdmand og smed Morten Andersen Fiskbæk og hustru Ane Kirstine Lauridsdatter. Johan er født i Semmerin Swerin, Gorlose, uægte barn af knecht Reinhardt Johann Fridrich fra Stresow West Prignitz og Anne Sophia Dreyer datter af Johan Gabriel Dreyer Semmerin. Kirstines bror Johan Dreyer var så dygtig, at han blev fagforeningsboss i Esbjerg og blev kaldt til København af Lyngsie, for at medvirke til udviklingen af Socialdemokratiet.

Christian og Kirstines uddannelser.

Christian var uddannet tømrer og kunne bruge sin uddannelse til at reparere vand- og vindmøllen, desuden havde han været møllersvend og derved lært faget. Kirstine var uddannet mejerske fra Voergård og havde som kvinde noget enestående på den tid, nemlig en uddannelse.

Lynet slår ned.

Christian bliver ansat som møllersvend i Vinge Mølle og Kirstine var ansat på en gård i nærheden af Voergård som mejerske. På besøg hjemme i Hvidding er hun med sin far Johan Dreyer til mølle, hvor Christian og Kirstine får øje på hinanden og lynet slår ned, de bliver viet 8/6-1899 i Vorning Kirke. Christian var en statelig initiativrig mand og Kirstine var meget smuk og intelligent.

Vinge mølle 1946(Sylvest_Jensen_Luftfoto)

Forpagtere.

Christian og Kirstine indgik en aftale om forpagtning af mølleriet med gårdejerne Per og Karen Pedersen og kom til at bo i "Møllehuset". På det tidspunkt var der et rødstenshus under diget mod stigning fra mølledammen og i enden af huset var der i mølleriet 2 overfaldshjul med vandrender og sluseværk hvorfra vandet flød under vejen og blev bortledt ad møllebækken, der har tilløb til Onsild Å.

På højre bred når man kommer fra Vinge var der en vindmølle, således blev der malet med vandkraft og når det blæste op stod han og karlen op om natten og satte vindmøllen i gang med kværnene.

Dengang var der også oversvømmelser.

Gårdejeren havde det hårdt når isen brød op og stigning var stoppet med is om vinteren og vandet steg i mølledammen og truede med at flyde over diget, der kunne bryde sammen. Det siges at i en sådan situation udbrød Karen "Jeg var klar over vi var reddet da Christian kom", han fik isen løftet bort fra det forstoppede stigning med løftestænger og den truende oversvømmelse var afværget.

Initiativet viste sig straks.

Allerede i møllehuset var Christian i gang med at avle honning og der blev fanget ål i stigning, Kirstine har fortalt, at de og karlen spiste mange ål og de største blev saltet og gemt til føden i vintertiden. De havde to karle af familien Stougaard, der begge emigrerede til USA og det siges, at de savnede Danmark meget.

De arbejdede flittigt.

De malede korn for hele oplandet idet bønderne først senere fik klapsejlere og egen kværn og det så flittigt og dygtigt at de skaffede sig startkapital til de senere initiativer med købmandsforretningen. Det var meget populært blandt bønderne, der ventede medens kornet blev malet, at komme ind hos Kirstine og få en kop kaffe og en dram og en god snak. Således gik årene og der kom seks børn i ægteskabet, hovedparten født i møllen, nemlig Lauritz, Arne, Anna, Kaj, Kristine og Ellen.

Tiderne skifter.

Omkring 1905 begyndte bønderne selv at bruge møller drevet af klapsejlere, så de selv kunne male deres korn og Christian og Kirstine så skriften på væggen og lagde en strategi om oprettelse af en købmandsgård, som det i øvrigt skete overalt i Danmark på det tidspunkt, hvor industrialiserede varer blev udbudt til befolkningen og hvor forsyninger af mange slags var blevet systematiseret og infrastrukturen hertil var tilvejebragt med tog og varer fra landboerne blev kanaliseret videre tilbage til bybefolkningerne gennem de nyoprettede handelssteder.

Købmandsforretningen bygges.

Altså begyndte Christian at opføre købmandsgården i Nr. Vinge på adressen Hobrovej 113, hvor han som tømrer selv udførte meget af byggearbejdet og i 1909 stod første etape klar til indflytning. Det fortælles, at da dagen oprandt og de skulle flytte til den nye adresse, var det meget svært for dem at tage afsked med møllen, hvor de havde arbejdet i mange år og stiftet familie og set en del af deres børn vokse op, men flytte skulle de.

Forretningen udbygges.

Senere blev der bygget et større lager som de benyttede til handel med foderstoffer og trælast foruden han selv havde 13 bistader med honning, der blev solgt i butikken. En gang om ugen blev hesten spændt for og der blev kørt "landtur", hvilket vil sige at Christian læssede vognen med bestilte varer og kørte rundt også helt ud på "heden" med varerne og modtog landboernes produkter med sig hjem æg og korn. Det var utroligt spændende at få lov til at besøge de forskellige hjem på turen og vi blev altid godt modtaget, det var ikke hver dag man fik besøg så langt ude på landet. De bestilte varer blev langet ned af vognen og bøndernes varer modtaget. Samtidig blev transportmidlet brugt til at hente bestilte varer på Onsild Station.

Statslager under 1. verdenskrig.

Under 1. verdenskrig havde Christian statslager af korn og hertil blev loftet i privaten og lageret indrettet så kornet kunne opbevares sikkert.

De fik råd.

De havde nu økonomi til at anskaffe sig en bil, ret uset på den tid og det fortælles, at de kørte tur til Skagen og skulle have overnattet i bilen, det blev der snakket meget om.

I lagerbygningen var der installeret en vindmølle der trak en kværn, ligesom der også var en encylindret petroleumsmotor der kunne tages i brug, når det ikke blæste. Christian fortsatte flittigt med at male korn for husmænd i området i en del år endnu.

Flid og nøjsomhed blev belønnet, af optegnelser kan man se, at Christian blandt andet udskiftede træskobunde og satte nye bunde på det gamle overlæder for folk.

Arbejdsfordeling.

Christian passede flittigt hele købmandsforretningens forskellige gøremål og havde indtægter fra andre nævnte tiltag. Han havde også telefon i forretningen og det var her man gik hen, når man skulle "telefonere" eller der var indtelefoneret besked fra familie eller øvrigheder, hvor informationerne blev givet videre til rette vedkommende.

Kirstine havde altid ung pige til hjælp i huset og til hjælp med børnene. Det fortælles, at hun stod meget i forretningen, hvor hun levende fulgte med i alt hvad der skete og senere diskuterede det med Christian.

Forretningen blev desforuden herved et sted hvor det sociale liv i byen blomstrede og hvor der blev udvekslet meninger mellem indbyggerne indbyrdes, det var et sted hvor man mødtes og fik en snak.

Tillidshverv.

Christian var medlem af menighedsrådet i 8 år og var stiller for den radikale folketingskandidat Grønvald Fynbo, ham der udgav den kendte julebog "Ved julelampens skær". Desuden var det en stor tillidssag at opbevare Statens ejendom i form af kornlager. Det fortælles, at Christian og Kirstine var meget flittige kirkegængere, hver søndag kunne man se dem i kirken.

Der blev også tid til fritidsinteresser.

Christian var ivrig jæger og kom ofte hjem med nedlagt vildt, han elskede at gå på jagt med hans "Gamle Danske Hønsehund" navngivet Gumme. En svigersøn parcellist Carl Theil Schultz gift med datteren Kristine, havde en meget fin gåsejagt i Nr. Vinge, hvor der et år blev nedlagt 60 gæs.

Christian var også en ivrig fisker, han fiskede overalt i nabolaget Onsild Å, Tjele Langsø, i ørredbække og med købmanden i Tindbæk i Nørre åen.

Det kan i den sammenhæng nævnes at næsten alle drenge og mænd på den tid deltog både i jagt og fiskeri, mange gange gav det et bidrag til den daglige kost.

Købmandsgården.

Købmandsgården lå langs vejen fra Hobro til Viborg og tæt ved Tjele Langsø på adressen Hobrovej 113. Den er nu nedrevet og der er bygget nyt på grunden.

Vi går en tur i Købmandsforretningen.

Gik man op af trappen og ind i butikken, var der på modsat væg et stort hyldearrangement med masser af messinghåndtag og der var en rigtig købmandsdisk med mange skuffer. Før og efter 2. verdenskrig var skufferne fyldt med lækkerier, kokosmel, flormelis, svedsker, rosiner, sukker, kartoffelmel, mm. og når der blev solgt varer fra skufferne, blev

varerne skovlet op i en papirpose og afvejet på en mindre balancevægt med lodder, der stod på disken. Der blev solgt øl og sodavand fra bryggerierne Odin og Bie. Gik man ud i bagrummet, var der en galvaniseret dunk med rent sprit, gik man ned af trappen til kælderen var der en hylde med rugbrød og nede i kælderen havde Christian et ostelager med meget gamle lagrede oste. Christian solgte også honning i butikken, honningen kom fra hans 13 bistader ude i haven. Vi har for nylig overdraget hans bipibe til min bror Christian Ulrich, da han har taget biavl op. Gik man over en bro til lageret var der et stort rum hvor Christian havde statslager af korn under 1. verdenskrig, nu var der sække med foderstoffer. Til venstre over garagen, var der et lager af keramiske brugsting. Det blev leveret af en pottemager der kom en gang om året med hestevogn og solgte glaserede lervarer.

Der var gang i meget forskelligt.

I stuetagen havde Christian et værksted med rundsav, en encylindret petroleumsmotor og en kværn der kunne drives af motoren eller den vindrotor han havde på taget. Mølleriet fortsatte lidt endnu indtil det helt uddøde. I gården udenfor garagen var en benzinstation med et ovalt glasskilt foroven hvor der stod "Esso". Man kunne med en håndpumpe fylde 2 glascylindre med en tregangshane, så kunne man lukke benzinen ned i bilens tank 10 liter ad gangen, det virkede fint og vi børn fik også lov til at prøve pumpen. Købmandsgården var et socialt samlingspunkt og stedet hvor man gik hen for at ringe, hente sin avis, få sine træsko repareret eller for at få sig en snak med Christian eller Kirstine og mange nyheder blev rakt over disken og mange emner blev diskuteret med kunderne, det var lidt af et socialt samlingspunkt.

Privaten og fremstilling af levnedsmidler.

Resten af stuen og 1. sal blev brugt af købmandsfamilien til beboelse og gik man ind af kælderdøren stod honningslyngen i vaskerummet, her var også en rigtig hvælvet stenovn hvor Kristine og pigen bagte brød en gang om ugen og en grukedel. I kælderen blev der også brygget øl, som Kirstine lavede af malt Christian havde lavet oppe i lageret og varmet kornene i grukedlen, før de blev malet. Når masken var blevet kogt i grukedlen, blev den hældt gennem et lag rughalm i en balje og gæret, hendes øl smagt godt. Da Christian var medlem af "Blå kors" tillod han sig kun at drikke svagt hjemmelavet øl.

Byggerierne fortsætter.

Christian havde selv bygget købmandsgården og lager og da det var gjort, byggede han 2 toetagers parcelhuse overfor købmandsforretningen, det ene blev solgt til en skovarbejder ved navn Aleksandersen og i det andet boede han selv og Kirstine senere da de var på aftægt, efter at sønnen Kaj og svigerdatteren Mary havde taget over. Da de byggede købmandsgården måtte Kirstine vælge mellem elektricitet eller rindende vand i køkkenet. Hun valgte vandet og Christian byggede sammen med andre mænd en vindrose, der pumpede vand op til en beholder i 5 meters højde, derved fik alle huse i klyngen omkring forretningen rindende vand, jeg kan endnu huske den skramlende pibende lyd, når vindrosen drejede op i vinden. Elektriciteten kom til nogle år senere, så nu havde de datidens moderne bekvemmeligheder installeret.

Efterhånden blev det til en lille ny landsby omkring købmandsgården, da der blev bygget nye huse, den gamle landsby ligger også i dag på skrænterne til hulvejen, der fører ned til Tjele Langsø under kirken.

Livsforløb.

Christian døde 19. maj 1953 og Kirstine døde 19. juli 1967 og er begge begravede på Nr. Vinge Kirkegård.

Kirstine fik gravstedet fredet i 50 år og betalte til Stiftsøvrigheden herfor 500 kroner, det vil sige fredningen varede fra 1959 til 2009, hvorefter det har henligget på almindelige betingelser.

Familien har i 2019 indgivet ansøgning til Nr. Vinge Menighedsråd om permanent fredning af gravstedet, hvori Christian og Kirstines betydning for befolkningen i Nr. Vinge er blevet beskrevet.